

Od Van Eycka do Dürerja

Van Eyck bis Dürer. Altniederländische Meister und die Malerei in Mitteleuropa, edd. Till-Holger Borchert, Antje-Fee Köllerman, katalog razstave, Groeningemuseum, Brugge, 29. 10. 2010–30. 1. 2011, Stuttgart: Belser Verlag, 2010, 552 pp., ilustr.

Vpliv staronizozemskega slikarstva in kiparstva na likovno ustvarjanje v skorajda celotni Evropi 15. stoletja je izjemno fascinantna tema, ki nenehno kliče k novim obravnavam, predstavljajam in raziskavam. Eno najzanimivejših in najodmevnejših tovrstnih razstav z obsežnim katalogom so leta 2002 pripravili muzeji v Bruggeju, njena tema pa so bili vplivi staronizozemskega slikarstva na umetnost sredozemske Evrope (*The Age of Van Eyck. The Mediterranean World and Early Netherlandish Painting. 1430–1530, Ghent – Amsterdam 2002*).

Till-Holger Borchert, ki je vodil tedanji projekt, je osem let pozneje priredil nekakšno nadaljevanje tega uspešnega prikaza vpliva nizozemskih slikarjev na umetniško ustvarjanje od Portugalske do Italije, in sicer projekt *Od van Eycka do Dürerja. Staronizozemski mojstri in slikarstvo v srednji Evropi*. Vsekakor sta razstava in katalog, ki jo je spremljal, izjemen dosežek, saj gre za izčrpno, natančno in obsežno predstavitev vpliva in medsebojne povezanosti staronizozemskega slikarstva ter umetnosti v srednji in vzhodni Evropi. Tako je s katalogom te razstave nastala natančna predstavitev problematike, ki že več kot stoletje vedno znova vzbuja interes umetnostne zgodovine, predvsem pa je ta katalog poskus nekakšne sinteze vedenja o temi, ki je bila predmet številnih monografij in razprav o posameznih aspektih. Katalog prinaša predvsem nove vpogledne in izčrpen prikaz ogromnega vpliva ter spodbud, ki jih je ustvarjanje nizozemskih mojstrov dalo v

predstavljenem obdobju umetnosti na obsežnem področju od Kölna do vzhodne Evrope, z obravnavo posameznih regij in v tem okviru posameznih umetnin s podrobnimi kataložnimi enotami.

V časovni okvir od dokončanja Gentskega oltarja (1432) do Dürerjevega potovanja na Nizozemsko v letih 1520–1521 so umeščene uvodne študije in kataložni deli, v katerem so predstavljene posamezne regije oziroma dežele. Razprave se začnejo s študijo Till-Holgerja Borcherta o prenovi slikarstva na Nizozemskem, sledi pa razprava o uvozu nizozemskih oltarjev v tem času, v kateri je Reinhard Karrenbrock predstavil ta pomemben način razširjanja nizozemskih inovacij na področju likovne umetnosti v srednjo Evropo.

Stephan Kemperdick se nato posveča delovanju in vplivom prve generacije slikarjev na Nizozemskem. Zgledovanje po Rogierju van der Weydnu je predmet razprave Antje-Fee Köllermann, sledita pa prispevka o umetniških izmenjavah med Nizozemsko in Nemčijo v Dürerjevem času (Juliane von Fircks) ter o risbi med Janom van Eyckom in Dürerjem (Guido Messling).

O izjemno pomembni vlogi grafičnih listov pri posredovanju in razširjanju novih likovnih formulacij piše Christof Metzger, ki svojo razpravo zaključuje prav s primerom Maškega mojstra in njegovega posnemanja grafike Mojstra E. S. na freskah sv. Krištofa in Križanja v Mačah nad Preddvorom. Ingrid Ciulisová je prispevala pregled vplivov Schongauerjevih grafičnih listov v umetnosti srednjevzhodne Evrope.

V kataložnem delu so s posameznimi umetninami predstavljene dežele, začenši z Nizozemsko, Vestfalijo in obmorsko regijo Nemčije, sledijo Köln, Švabska in Gornje Porenje ter Bavarska, Frankovska in Avstrija. Vzhod je predstavljen z ustvarjanjem na Češkem, Poljskem, v Šleziji in na Madžarskem. Predstavitev vsake regije se začne z uvodno študijo, ki ji sledijo kataložne enote o posameznih umetninah. Te vključujejo precizne in izčrpne opise ter analize vplivov in zgledovanj po nizozemskih slikarjih.

Eden teh primerov je Obiskovanje Mojstra Marijinega življenja (Rotterdam, Museum Boijmans van Beuningen, ok. 1470, kat. št. 107, str. 260), kölnskega slikarja, ki se je zelo natančno zgledoval po slikarstvu Rogierja van der Weydna. Prav s to sliko je lahko nazorno dokazano, da so se slikarji s področja današnje srednje in vzhodne Evrope zgledovali ne le po kompozicijah in figurah svojih nizozemskih vzornikov, temveč tudi po organizaciji slikovnega prostora, v katerega so umeščali figuralne kompozicije. Zelo podobno strukturirane prostorske zasnove najdemo namreč tako v kölnskem kot v nürnberškem ali avstrijskem slikarstvu (v katalogu je denimo predstavljen triptih s Križanjem (kat. št. 250, str. 453–454), pripisan krogu

dunajskega Mojstra oltarja v Schottenstiftu (Johannes Siebenbürger), St. Florian; srednja slika Križanja, nastala okoli leta 1480, ima zelo podobno zasnovu prostora in posamezne prvine krajine), ne nazadnje pa zelo podobne krajinske motive tudi v slikarstvu Mojstra Kranjskega oltarja.

Ta slikar, najverjetneje identičen s kamniškim mojstrom Vidom, je v okviru obravnave avstrijskega slikarstva na straneh 462–463 (kat. št. 258) zastopan s triptihom z Objokovanjem Kristusa na srednji tabli, ki je v zasebni lasti. Besedilo, ki ga je podpisal Till-Holger Borchert, bolj ali manj natančno povzema stanje raziskav in navaja vso relevantno literaturo.

S tem katalogom smo dobili eno izmed temeljnih del o izjemno pomembnem segmentu evropske umetnosti 15. in začetka 16. stoletja, ki priča o medsebojni prepletenosti umetnosti tega časa v srednji Evropi in o izjemni vlogi staronizozemske umetnosti v celostni podobi umetniškega ustvarjanja v tem prelomnem obdobju.

TOMISLAV VIGNJEVIĆ